

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія освіти / Академія педагогічних наук; під заг. ред. В. Г. Кременя. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Закон України “Про вищу освіту” // Освіта. 2002. С. 20–27.
3. Крижко В. В. Теорія і практика менеджменту в освіті. Запоріжжя, 2003.
4. Москаленко В. В. Соціалізація личности: (філософський аспект) / В. В. Москаленко. – К.: Выща шк., 1986. – 200 с.
5. Овчаренко Г. Е. Педагогічні умови соціалізації студентів мистецько-педагогічної спеціальностей у позанавчальній діяльності: Автореф. дис.... канд. пед. наук. Луганськ, 2005.
6. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах: Підручник. К., 2005.
7. Савченко С. В. Науково-теоретичні засади соціалізації студентської молоді в позанавчальній діяльності в умовах регіонального освітнього простору: Автореф. дис. ... д-ра. пед. наук. Луганськ, 2004.
8. Цюлюпа С. Д. Педагогічні умови формування культури вільного часу студентів: Дис. ... канд. пед. наук 13. 00.06. К., 2004.
9. Шашенко С. В. Соціальне становлення студентської молоді у позааудиторний час у Вищих навчальних закладах: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. К., 2004.
10. Cedelle L. Jean – Yves Rochex: psycho et socio // Le Monde de l'éducation, Avril 2003. – P. 78–79.

The article substantiates the need to find ways to solve the problem of socialization of students in higher education through cultural and leisure activities

Keywords: cultural and leisure area, socialization, students, social needs, cultural values.

Отримано 7. 11.2012

УДК 37.013.42:316.42

Н. С. Гевчук

**ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ТРУДОВИХ
МІГРАНТІВ ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ**

В статті охарактеризовано основні технології соціальної роботи з дітьми трудових мігрантів за місцем проживання. Подано характеристику діяльності клубу вихідного дня. Обґрунтовано доцільність використання різних дозвіллевих форм роботи з дітьми трудових мігрантів.

Ключові слова: технології соціальної роботи, діти трудових мігрантів, дозвілля, клуб вихідного дня.

В статті охарактеризовані основні технології соціальної роботи з дітьми трудових мігрантів по месту жительства. Подана характеристика діяльності клубу вихідного дня. Обоснована целесообразність використання різних досугових форм роботи з дітьми трудових мігрантів.

Ключевые слова: технології соціальної роботи, дитячі трудові мігранти, досуг, клуб вихідного дня.

Сучасні зміни у соціально-економічному житті суспільства, що відбулися внаслідок здобуття Україною своєї незалежності, призвели до якісно нової ситуації в освітньому та позашкільному соціальному середовищі дітей та молоді.

На думку Д. Малкова, в умовах реальної демократії позашкільна освіта підлітків повинна посісти чільне місце у політичному, соціальному та духовному житті суспільства, а отже сприяти поширенню загальнолюдських цінностей, формуванню громадської позиції молоді. Виняткового значення набуває необхідність розв'язання протиріччя між зростанням соціальної активності молоді та недооцінкою ролі клубних об'єднань за місцем проживання як одного з найбільш потужних важелів виховного впливу на особистість молодої людини [4, с. 13-14].

Провівши анкетування серед дітей трудових мігрантів, їхніх неофіційних опікунів та вчителів, ми визначили, що однією з пріоритетних проблем виховання даної категорії є організація вільного часу та дозвілля дітей. А саме: відповіді на запитання: "Яких розваг тобі не вистачає?" були такими: екскурсій та поїздок – 45,53% (97 дітей); дискотек – 34,74% (74 дитини); відпочинку на природі – 27,7% (59 дітей); участі у спортивних змаганнях – 9,86% (21 дитина); усіх розваг вистачає – 5,63% (12 дітей).

Для того, щоб визначити пріоритетні форми роботи з дітьми трудових мігрантів, ми запропонували учням проранжувати види діяльності в залежності від того, в якій із запропонованих форм роботи найбільше хотілося б взяти участь до тієї, в якій би не мала бажання бути задіяною дитина. Проаналізувавши дані, ми визначили сім основних форм роботи: тематичні дискотеки – 10,33%, психологічні тренінги – 9,38%, зустрічі з відомими людьми – 7,98%, конкурси самодіяльності – 7,51%, спортивні змагання – 7,04%, читацькі конференції – 5,16%, інтелектуальні ігри – 3,28%, найменш привабливими формами роботи виявились: походи в музеї – 1,41%, відвідування бібліотек – 0,46%.

Вражаючим для нас виявився той факт, що 47,42% дітей трудових мігрантів вказали на те, що вони взагалі б не хотіли брати участь у жодному з видів діяльності, їх влаштовує проводити свій вільний час біля телевізора, комп'ютера, спілкуючись з друзями по Інтернету.

Дозвілля дітей трудових мігрантів ми будемо розглядати як вільний від навчання час, який включає спілкування з однолітками, друзями, батьками, опікунами та педагогами, інтелектуально-пізнавальну та спортивно-оздоровчу діяльність активного та пасивного характеру; проведення екскурсій та відпочинку на природі; заняття, що розвивають творчі

здібності школярів, а також суспільно корисну діяльність.

Оскільки виховання дітей трудових мігрантів ми розглядаємо в аспекті соціально-освітнього середовища, то у своєму дослідженні будемо базуватися на основні соціальні функції дозвіллевої діяльності дітей, які виділяє Л. Завацька [2], а саме: комунікативну, рекреаційну, ціннісно-орієнтаційну, пізнавальну та творчу.

Формою організації вільного часу дітей трудових мігрантів ми обрали клубну діяльність, оскільки вважаємо, що клуб вихідного дня за місцем проживання є найефективнішим соціально-культурним центром усебічного розвитку та виховання дітей трудових мігрантів.

Ми погоджуємося з думкою С. Шацького [6], одного з перших організаторів клубних об'єднань: "Щоб конкурувати з вулицею, клуб повинен створювати таке середовище, в якому дітям було б цікаво, працівники клубу повинні володіти фантазією, вміти урізноманітнювати форми роботи".

Основними завданнями діяльності клубу вихідного дня "Квітка на камені" ми визначили:

1. Підвищення ерудиції та інтелектуальних можливостей членів клубу.
2. Розвиток творчих здібностей і талантів дітей.
3. Стимулювання до ініціативності та суспільно корисної праці.
4. Відновлення фізичних та психічних сил.
5. Забезпечення культурного відпочинку та розваг.

В рамках клубу нами було організовано чотири основні секції, що створювались на основі вивчення інтересів дітей трудових мігрантів та побажань учасників клубу, що, в свою чергу, сприяло збільшенню контингенту дітей (не лише дітей трудових мігрантів). Клуб вихідного дня "Квітка на камені" – багатопрофільного типу, оскільки включає в себе різні за характером напрямки.

Загальна кількість учасників клубу: 175 дітей (з них 123 – діти трудових мігрантів різного віку Кам'янець-Подільського НВК №17 та Кам'янець-Подільської ЗОШ №7), 52 – мешканці мікрорайону, в якому був організований клуб за місцем проживання.

Нами були визначені наступні секції клубу вихідного дня "Квітка на камені":

І секція – "Інтелект". Мета: сприяє розвитку пізнавальних здібностей та ерудиції; організовує допомогу дітям, які мають проблеми з навчанням; надає допомогу вчителям в організації тематичних вечорів, створенні лекторських груп тощо; проводить заходи, спрямовані на підвищення якості знань дітей.

Основні форми виховної роботи:

Дебати – інтелектуальне змагання, яке сприяє розвитку вміння відстоювати свої погляди та судження [3, с.20]. Тематика проведених дебатів у секції "Інтелект":

- Розум і краса. Що важливіше?
- Трудова міграція батьків очима дітей. Причини та наслідки.
- Вибір професії: бажання батьків чи власні інтереси?

- Вплив міграційних процесів на стан демографічної ситуації в Україні.
- Чи існує справжня дружба?

Читацькі конференції - влаштовують для пропаганди науково-популярної та художньої літератури серед дітей, активізації їхньої самостійності в оцінних судженнях, думках. Під час підготовки до них учні працюють над виступами з певних проблем (на матеріалі одного або кількох творів, творчості письменника, літературної або наукової проблеми).

На конференції учні виступають з доповідями, повідомленнями, в яких висловлюють своє ставлення до твору або проблеми, ставлять інсценівки або переглядають уривки кінофільму. Підбиваючи підсумки, керівник зосереджує їхню увагу на найважливіших аспектах проблеми [1]. Тематика проведених читацьких конференцій:

- "Чи варті уваги сучасного школяра книги казки Джоан Роулінг?"
- "Покоління не забудуть їхніх імен. Подвиг їхній – безсмертний". (До 65-річчя Великої Перемоги над німецько-фашистськими загарбниками).
- "Діти мігрантів про себе".

Крім вищезазначених форм роботи, учасники секції "Інтелект" постійно надають допомогу після уроків або у вихідні дні дітям (за їхнім власним бажанням), які не встигають у навчанні.

Наступна секція клубу вихідного дня – мистецька, що має назву "*Мельпомена*". Секція містила роботу таких гуртків: театральний, хореографічний та гурток образотворчого мистецтва. Мета секції: сприяти розвитку творчих здібностей учасників, розкриттю внутрішнього потенціалу дітей засобами арт-терапевтичних технік; допомогти зрозуміти та проявити себе як особистість; налагодити зв'язки з кінотеатрами, клубами, Будинками культури, Центром дитячої творчості та Школою мистецтв, музеями; вивчати побажання учнів щодо організації і роботи гуртків художньої самодіяльності; проводити запис у гуртки; організовувати проведення конкурсів і оглядів художньої самодіяльності.

У процесі експериментальної роботи нами були розроблені та впроваджені такі форми виховної роботи театального гуртка: чотири театральних вистави, що були присвячені Дню батька (17 вересня) – вистава мала назву "Сильний батько – міцна родина", Дню Святого Андрія Первозванного (13 грудня) – театральне дійство "Грудневі святки", Міжнародному дню мігранта (18 грудня) – "Італія гарна, але чужа; Україна бідна, але рідна", Дню матері (10 травня) – "Моїй мамі присвячується". Сценарії до кожної вистави діти готували самостійно, співпрацюючи з керівниками гуртків.

Окрім вистав, учасники театального гуртка створювали інсценівки, які демонстрували під час місцевих та районних свят, фестивалів. Переважно тематика інсценівок стосувалась здорового способу життя ("Суд над цигаркою та наркотиком", "У здоровому тілі – здоровий дух", "Щаслива сім'я", "Режим дня"), захисту прав дітей ("Я дитина – і я маю право", "Конвенція ООН про права дитини") та вибору майбутньої професії

("Ярмарок професій", "Як Сашко ремеслам навчався", "Навчання, праця та наполегливість – запорука будь-якої професії").

До структури даної секції входив також хореографічний гурток. Керуючись завданнями виховної роботи клубу, ми визначили основні форми діяльності даного гуртка.

Учасники хореографічного гуртка мали можливість займатися різними видами танцю: хіп-хопом, брейк-дансом, бальною хореографією, народними та східними танцями. Для цього нами були запрошені хореографи-волонтери, які виявили бажання передати свою майстерність дітям. Хореографічні постановки, в яких брали участь члени клубу вихідного дня "Квітка на камені", демонструвались під час проведення свят мікрорайону, благодійних акцій та фестивалів у місті. Крім цього, діти даного гуртка виступали в ролі волонтерів-аніматорів під час різних заходів та свят.

Крім вищезазначених видів діяльності, хореографічний гурток займається підготовкою та проведенням *тематичних дискотек*. Дана форма роботи, на наш погляд, сприяє формуванню в молоді та дітей трудових мігрантів, зокрема, формуванню ціннісного ставлення до мистецтва, культури спілкування та статево-рольових взаємостосунків.

Дискотека готувалася творчою групою гуртка, серед яких обирався продюсер (вирішував адміністративні питання, поширював квитки, забезпечував реквізитом, вів касу дискотеки), сценарист (створював сценарій), діджей (готував і вів музичну частину вечора), шоумен (готував та проводив ігри, конкурси), шоу-група (готувала танцювальні номери), технічні спеціалісти (організовували роботу музичного та світлового оснащення) і група охорони порядку (забезпечувала чергування для підтримки порядку і спокою) [3, с. 16]. Тематика проведених дискотек:

- "Жива музика" - вокальні виступи учасників клубу за участю співаків міста;
- "10 найулюбленіших хітів" - рейтинг улюблених пісень дітей;
- "Пам'яті Майкла Джексона";
- "Рок-н-рол живий";
- "Посміхнись, я Тебе вітаю!" - передавання привітань із Днем народження, із закінченням навчального року, з отриманням гарної оцінки тощо;
- Дискотека в етно-стилі і т.д.

Ще однією складовою діяльності мистецької студії став гурток образотворчого мистецтва. Його мета – сприяти розвитку творчих здібностей учасників клубу, допомогти у вираженні внутрішніх переживань за допомогою відтворення їх на малюнку, фотографії, вишивці тощо.

Основними формами діяльності гуртка стали *виставки*, присвячені демонстраціям досягнень дітей у гуртку. В межах образотворчого гуртка учасники навчались різним художнім технікам: орігамі, квіллінг і т.п.

За час діяльності клубу було організовано 2 виставки: фотовиставку, присвячену Дню захисту дітей – "Світ дитинства", та виставку виробів, які

діти виконували своїми руками (картини вишиті бісером, малюнки, м'які іграшки, вироби з дерева, паперу і т.д.), а також святкуванню Дня міста. Дані роботи діти демонстрували під час міського ярмарку.

Наступна секція, представлена в нашому клубі, – це "*Юний турист*". Мета секції – широке залучення до туристсько-краєзнавчої пошуково-дослідницької роботи дітей трудових мігрантів. Відповідно до мети діяльності секції, ми виокремлюємо основні форми виховної роботи:

Екологічні стежки – для їх проведення нами визначався маршрут, на якому діти виконували цікаві завдання з метою вивчення природного оточення, населених пунктів, негативного впливу людини на природу, збір інформації про світ флори та фауни, обліку цікавих природних об'єктів, що сприяло екологічному вихованню дітей.

Наступною формою роботи клубу стали *екскурсії*. За час існування клубу нами було організовано 10 екскурсій у різні мальовничі куточки України: поїздки до Києва та Львова, культурно-просвітницькі заходи – екскурсії до Кам'янець-Подільської фортеці та картинної галереї, до Національного дендрологічного парку "Софіївка" м.Умань та Карпатського національного заповідника м. Яремче. Крім екологічного виховання, екскурсії дали змогу ознайомити дітей трудових мігрантів з історичним та культурним минулим наших предків задля глибшого пізнання власних коренів та традицій.

Крім вищезазначених секцій, в рамках клубу вихідного дня "Квітка на камені", була створена секція "Юний турист", метою якої ми визначили – включення дітей трудових мігрантів у систему трудового та екологічного виховання.

Основною формою роботи даної секції стало *озеленення території міста та мікрорайону*, що проводилось за сприяння місцевої влади. Його мета полягала в сприянні поліпшенню екологічного середовища, в якому живе дитина, вихованні любові до рідного краю та бережливого ставлення до всього живого; сприянні поширенню біологічного різноманіття: збагаченню видового складу квітково-декоративних рослин на території міста та проектуванню зелених насаджень для підвищення естетичності, декоративності та функціональності території мікрорайонів.

Дітям були надані саджанці дерев та квітів, які вони висаджували на території мікрорайонів. Членами клубу вихідного дня "Квітка на камені" створені численні квіткові композиції та невелика алея з беріз.

Крім вищезазначених видів діяльності, кожного року учасники секції проводять *конкурс-виставку годівничок*, обов'язковою умовою якого є використання екологічно чистого матеріалу. На конкурс подаються годівнички, серед яких, за рішенням журі, обирається найкраща.

Важливого значення в організації виховної роботи з дітьми трудових мігрантів за місцем проживання набула робота фізкультурно-оздоровчої секції "*Подільські живчики*". Метою секції ми визначили: виховання всебічно здорової особистості, пропаганда здорового способу життя, популяризація змістовного, активного дозвілля та окремих видів спорту.

Ще однією формою роботи секції стали *спортивні змагання*

"Богатирські ігри", що мали на меті згуртувати дітей, привернути їхню увагу до здорового способу життя та активного відпочинку, сприяти створенню командного настрою, бажанню принести успіх своїй команді. Змагання проводилось між двома командами по 8 чоловік, щоб визначити, котра з них найспритніша та найдружніша.

У програмі змагань були найрізноманітніші ігри, спортивні вікторини та естафети. Діти виборювали першість у турнірі на швидкість, кмітливість та вміння працювати в команді. "Богатирські ігри" містили вправи зі снарядами (обруч, м'ячі, скакалки, диски), вправи на швидкість і силу.

Отже, аналіз трирічної роботи клубу вихідного дня "Квітка на камені", опитування вчителів, батьків, неофіційних опікунів дітей трудових мігрантів та осіб, які є членами даного клубу, а також власні спостереження, дозволили нам визначити, що організація змістовного дозвілля дітей трудових мігрантів сприяє підвищенню рівня вихованості, розвитку інтелектуальних, пізнавальних, творчих, організаторських здібностей дітей, а також вихованню та самовихованню учасників клубу на основі власної активності та ініціативності.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П. Педагогіка. Навчальний посібник. – К.: Видавничий центр "Академія", 2003. – 616 с.
2. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога. Навчальний посібник для ВНЗ. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2008. – 240 с.
3. Класному керівнику. Як провести виховну годину/ упоряд.: Л. Шелестова, Н. Чиренко. – К.: Шкільний світ, 2009. – 128 с.
4. Малков Д.Ю. Соціалізація підлітків у клубних об'єднаннях за місцем проживання: дис. канд. пед. наук: 13. 00.05 / НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К., 2005. – 190 с.
5. Методика и технология работы социального педагога: учеб. пособие для студентов пед. училищ и колледжей, обучающихся по специальности "Соц. Педагогика" / Н.И. Никитина, М. Ф. Глухова. – М.: ВЛАДОС, 2007. – 399 с.
6. Шацький С.Т. Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. – М.: Педагогика, 1980. – Т.1. – 380 с.

In the article basic technologies of social work are described with the children of labour migrants domiciliary. Description of activity of club of day off is given. Expediency of the use of different forms of work is reasonable with the children of labour migrants.

Keywords: technologies of social work, to put labour migrants, leisure, club of day off.

Отримано 12.11. 2012